

ВІДОМІ ПОСТАТІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

УДК 336.11(09)477

Т. І. Є Ф И М Е Н К О,
*професор, доктор економічних наук, член-кореспондент НАН України,
Президент Академії фінансового управління,*
С. С. Г А С А Н О В,
*доцент, кандидат економічних наук,
директор Науково-дослідного фінансового інституту Академії фінансового управління,*
С. М. Г О Л У Б К А,
*доцент, кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник Науково-дослідного фінансового інституту
Академії фінансового управління
(Київ)*

НАУКОВИЙ ЖИТТЄПИС ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО-ФІНАНСИСТА І ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА Г. О. П'ЯТАЧЕНКА

Висвітлено особистий внесок у національну фінансову науку державника, фінансиста, заслуженого економіста України, професора Г.О. П'ятченко – Міністра фінансів України (1991–1994 рр.). Проаналізовано науково-творчий доробок ученого, його концептуальні підходи у сфері фінансового аналізу українського державотворення.

Ключові слова: вчений-фінансист, Міністр фінансів України, національне фінансовознавство, українське державотворення, фінансова наука.

Т. І. Е F Y M E N K O,
*Corresponding Member of the NAS of Ukraine, Professor, Doctor of Econ. Sci.,
President of the Academy of Financial Management,*
S. S. G A S A N O V,
*Assist. Professor, Cand. of Econ. Sci.,
Director of the Scientific-Research Financial Institute of the Academy of Financial Management,*
S. M. G O L U B K A,
*Assist. Professor, Cand. of Econ. Sci.,
Leading Scientific Researcher of the Scientific-Research Financial Institute
of the Academy of Financial Management
(Kyiv)*

SCIENTIFIC BIOGRAPHY OF THE OUTSTANDING UKRAINIAN SCIENTIST-FINANCIER AND A STATESMAN HR. O. P'YATACHENKO

The personal contribution of the statesman, financier, and Honored economist of Ukraine, Professor Hr.O. P'yatachenko, who was a Minister of Finances of Ukraine in 1991–1994, is clarified. The scientific-creative works of the scientist and his conceptual approaches to the sphere of a financial analysis of the formation of Ukraine's state are analyzed.

Keywords: scientist-financier, Minister of Finances of Ukraine, national finances science, formation of Ukraine's state, financial science.

Славетні традиції національного фінансотворення пов'язані в першу чергу з визначними особистостями, які в той чи інший історичний період очолювали

основне фінансове відомство України – Міністерство фінансів. Особливо знаменним періодом в історії національного державотворення є етап формування фінансової системи суверенної України та створення умов для проведення самостійної політики у сфері державних фінансів, який був безпосередньо пов'язаний з ім'ям Григорія Олександровича П'ятаченка – професора, заслуженого економіста України, Міністра фінансів України у 1991–1994 рр.

У 1991 р. після об'єднання Міністерства харчової промисловості УРСР з Держпланом було створене Міністерство економіки України. Григорія Олександровича було призначено заступником міністра, а незабаром Прем'єр-міністр України В. Фокін рекомендував його на посаду Міністра фінансів України. Основним завданням головного координуючого органу фінансової системи нашої держави було вироблення нової політики та розподіл фінансових ресурсів для нормального функціонування економіки. До цього такий перерозподіл фінансів здійснювався центральним апаратом Міністерства фінансів у Москві. Але навіть на території вже суверенної України у перші роки її незалежності одні підприємства звітували центральному апарату союзного підпорядкування, тобто Москві, а інші – українському Уряду. Крім того, потрібно було вирішувати дуже багато найрізноманітніших питань, пов'язаних, зокрема, з фінансуванням великих національних підприємств, таких як “Виробниче об'єднання “Південний машинобудівний завод” імені О.М. Макарова” (“Південмаш”), яке виробляло ракетно-космічну техніку та іншу наукомістку продукцію, Харківський завод імені Малишева та ін. Г.О. П'ятаченко чудово розумів, що всі попередні надбання, наукові здобутки потрібно зберегти для наступних поколінь, а питання їх фінансування доцільніше вирішувати безпосередньо в Києві, а не в Москві. Він наполягав на тому, що в освіту і науку необхідно вкладати стільки інвестицій, скільки вони вимагають, адже розширення наукових досліджень позитивно вплине на розвиток національної економіки.

З жовтня 1991 р. по липень 1994 р. Г.О. П'ятаченко обіймав посаду Міністра фінансів України і був причетним не тільки до визначальних трансформаційних змін у фінансовій сфері, але й до формування основних державних засад національної економіки взагалі. Особлива заслуга Григорія Олександровича полягає у сприянні входження України до міжнародних фінансових організацій.

19 грудня 1991 р. Президент України Л. Кравчук у своїх листах офіційно звернувся до директора МВФ М. Камдессусу з клопотанням прийняти Україну до цієї поважної організації та до Президента Світового банку Л.Т. Престона, щоб Україну прийняли до членів Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій. У листах Президента України зазначалося про повноваження Міністра фінансів України Г.О. П'ятаченка підготувати і надіслати до відповідних установ необхідну інформацію і провести з керівниками цих організацій переговори від імені нашої держави.

Багато зусиль доклав Г.О. П'ятаченко і для створення власних податкової, бюджетної та митної систем України. Суттєві структурно-функціональні зміни відбулись і в самому Міністерстві фінансів України, що було зумовлене необхідністю проведення самостійної фінансової політики держави. Так, у його структурі були створені підрозділи для здійснення валютного регулювання, регулювання використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, виготовлення цінних паперів, обслуговування зовнішнього боргу, забезпечення функціонування фінан-

сових ринків, комп’ютеризації фінансових органів, державного регулювання бухгалтерського обліку і звітності, а також юридична служба [1, с. 144].

У 1991 р. у підпорядкування Міністерства фінансів України було передано Державну податкову інспекцію та новостворену Державну пробірну палату з метою забезпечення державного пробірного нагляду і контролю за використанням дорогоцінних металів і каміння. У квітні 1992 р. у складі Міністерства було утворено Головне управління по дорогоцінних металах і дорогоцінному камінню. Після ухвалення Закону України “Про цінні папери і фондову біржу” в жовтні 1992 р. в Міністерстві фінансів було засноване Головне управління з організації виготовлення цінних паперів і документів суворого обліку “Держзнак України” [2, с. 753]. Того самого року до сфери управління Міністерства фінансів України було передане Державне підприємство “Поліграфічний комбінат “Україна”, яке забезпечувало виготовлення цінних паперів.

Згідно із Законом України “Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні”, прийнятим у січні 1993 р., було встановлено, що Державна контрольно-ревізійна служба підпорядковується Міністерству фінансів України. Для здійснення експертної оцінки якості дорогоцінного, напівдорогоцінного і декоративного каміння за міжнародними стандартами у 1993 р. було створено Державний гемологічний центр при Міністерстві фінансів України, а також державне підприємство “Укрбурштин” [1, с. 144–145].

Після прийняття Кабінетом Міністрів України в 1993 р. положення про Міністерство фінансів України було затверджено нову структуру апарату з чисельністю 399 працівників. Слід зазначити, що зміни в структурі центрального апарату Міністерства відбувались і надалі.

У 1993 р. Г.О. П’ятаченко виступив з ініціативою про необхідність створення при Міністерстві фінансів України Науково-дослідного фінансового інституту. Ще А. Барановський – Міністр фінансів УРСР (1961–1979) – мав намір організувати такий інститут, але в Москві цю пропозицію не підтримали. Проте все ж таки, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.1993 № 424 “Про створення Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України”, цей інститут було організовано, нині – Державна навчально-наукова установа “Академія фінансового управління”, яка стала провідним науково-методичним центром, що забезпечує впровадження в національну систему управління державними фінансами результатів наукових фінансово-економічних досліджень.

Після виходу на пенсію у 1994 р. Григорій Олександрович погодився зайняти посаду директора Науково-дослідного фінансового інституту. Розпочалася копітка робота щодо визначення організаційної структури, створення Вченої ради, пошуку кращих науковців тощо. Усе це відбувалося з притаманним йому ентузіазмом, патріотизмом і почуттям відданості улюбленій справі.

Будучи директором НДФІ при Міністерстві фінансів України, Григорій Олександрович став ініціатором проведення Міжнародної конференції з вивчення світового досвіду здійснення грошових реформ. Було досягнуто домовленість з представниками відповідних фахових структур США, Канади, Німеччини та інших країн щодо спільної конференції, яка пройшла на дуже високому рівні, завдяки чому було підготовлено цінні матеріали для розгляду їх Президентом України, Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою України. На початку вересня 1996 р.

в Україні відбулася грошова реформа, у проведенні якої Григорій Олександрович брав безпосередню участь.

Г.О. П'ятаченко розумів, що розширення наукових досліджень у галузі фінансовознавства вкрай необхідно для ефективного розвитку національної економіки. Під його керівництвом Науково-дослідний фінансовий інститут став головною координуючою установою з організації та проведення науково-дослідних робіт у системі Міністерства фінансів України, яка і дотепер здійснює велику роботу щодо узгодження пріоритетів державної бюджетної політики з концептуальними засадами стратегії соціально-економічного розвитку України. Пріоритетні напрями фінансової науки склали основу розробки Комплексного тематичного плану науково-дослідних робіт Міністерства фінансів України. Професор Г.О. П'ятаченко є автором і співавтором багатьох наукових праць та науково-популярних видань, які присвячено теоретичним і практичним аспектам формування та розбудови фінансової системи України, а також висвітленню співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями з метою підвищення ролі нашої держави у світовому фінансовому просторі.

Зокрема, до п'ятиріччя вступу України до МВФ, за безпосередньої участі Г.О. П'ятаченка, було випущено книгу “Україна в Міжнародному валютному фонді: Вступ України до МВФ. Статті угоди МВФ”, яку відправили до Вашингтона, звідки були отримані схвальні відгуки. Вона була присвячена подіям, які відбулись у вересні 1992 р., коли Україна набула членства у МВФ. Для розбудови зовнішньоекономічної сфери Української держави важливим кроком стало набуття Україною членства в Міжнародному валютному фонді, Світовому банку, а також Європейському банку реконструкції та розвитку. Г.О. П'ятаченко як уповноважений Президента України провів відповідні переговори і в 1992 р. підписав документи про вступ України до цих організацій. У 1992–1994 рр. він був керуючим від України у МВФ та ЄБРР.

З нагоди вступу України 13 серпня 1992 р. до ЄБРР було видано книгу “Україна і Європейський банк реконструкції та розвитку”, де розглядаються ключові питання співпраці України та ЄБРР, а також аналізуються результати проведеної роботи і визначаються подальші перспективи, адже це була перша фінансова установа такого високого рівня, до якої Україна приєдналась як незалежна держава. У своїх дослідженнях Г.О. П'ятаченко концептуально розглядає розвиток національних фінансів, їх роль і місце в соціально-економічному житті України, а також вплив світової фінансової системи на формування фінансової складової нашої держави. Наприклад, у статті “Удосконалення механізму наповнення дохідної частини бюджету” звертається увага на проблеми дохідної частини бюджету, яка пов'язана з податковою політикою і використовується як інструмент регулювання відтворювального процесу та соціального добробуту суспільства. На основі аналізу світового досвіду він доходить висновку, що саме вибором моделі ринку значною мірою зумовлюється рівень дієвості та взаємозв'язку податкової і соціальної політики держави та їх кінцевого віддзеркалення в бюджеті через механізм його наповнення податковою часткою ВВП. Виходячи з цього Г.О. П'ятаченко висуває ряд пропозицій щодо розв'язання окремих проблем, які стримували прискорення економічних реформ на початку українського державотворення.

В арсеналі творчого доробку Г.О. П'ятаченка є також наукові праці історичного спрямування. Зокрема, у статті “Бюджетний дефіцит України в державному

бюджеті Росії в середині XIX – на початку XX століття” проаналізовано стан державного бюджету України в той період з позицій сьогодення, причини виникнення дефіциту бюджету, джерела його наповнення і методи фінансування. Визначено відмінності у структурі дохідної й видаткової частин бюджетів України та Росії, а також зроблено висновок, що “прийняття й виконання бездефіцитних бюджетів у Росії досягалося переважно за рахунок доходів бюджету України, лівова частка яких спрямовувалася до державного бюджету Російської імперії. Як наслідок, Україна не могла в достатньому обсязі профінансувати власні видатки” [3]. У статті досить ґрунтовно і цікаво висвітлено погляди вчених того часу, а саме П. Стебницького, М. Гордієнка, М. Порша, М. Мальцева та інших відносно дій “імперіалістичної Росії щодо України” у сфері бюджетної політики, суть яких зводилася до необхідності надання якнайбільшої самостійності Україні, аж до автономії з правом упорядкування місцевих фінансів та формування власного державного бюджету.

Особливо слід виділити фундаментальну працю “Становлення та розвиток фінансів України. 1917–2003” у співавторстві з Л. Кухарець, в якій системно висвітлено окремі історичні періоди трансформації української державності та її фінансової системи. Зокрема, досліджено фінанси Української Народної Республіки доби Центральної Ради, Української держави доби гетьмана Павла Скоропадського, Української Народної Республіки доби Директорії, України у складі СРСР і незалежної України. Особливу увагу приділено аналізу фінансових систем у цих історичних періодах: досліджено адміністративно-територіальний устрій та фінансову систему України, приділено увагу бюджетним процесам та його учасникам, фінансовій і податковій політиці України на шляху економічних реформ, фінансам підприємницьких структур, грошово-кредитній політиці, державному фінансовому контролю та кадровому забезпеченню управління фінансами [2].

Визначальна роль у системі органів державної влади будь-якої держави належить Міністерству фінансів, яке розробляє і реалізовує фінансову стратегію, забезпечує управління державними фінансами та встановлює правила поведінки суб’єктів фінансової системи країни. Міністр фінансів завжди повертає до себе увагу громадськості, тому він повинен мати всі якості непересічного громадянина – фахівця своєї справи, а також громадського і політичного діяча. Добре це розуміючи, професор Г.О. П’ятаченко разом з іншими авторами створили своєрідний літопис, в якому висвітлено життєвий шлях особистостей, що обіймали посаду Міністра фінансів України та відіграли певну роль в утвердженні української державності та формуванні в Україні власного фінансового господарства [1]. В історичному плані показано основні етапи розвитку фінансової системи країни в державотворчому процесі: від проголошення 23 червня 1917 р. І Універсалу Української Центральної Ради, коли було створене Генеральне Секретарство у справах фінансових, і до сьогодення, коли наша держава здобула самостійність і почала розвивати власне фінансове господарство у нових реаліях життя, враховуючи досвід інших країн щодо розбудови фінансів [4]. Професору Г.О. П’ятаченку належить ряд концептуальних праць з української фінансової думки, виданих на корпоративній основі Інститутом світової економіки і міжнародних відносин НАН України та Державною навчально-науковою установою “Академія фінансового управління” Міністерства фінансів України [5].

Ряд статей Г.О. П'ятаченка присвячено теоретичним засадам грошово-кредитної та бюджетної політики України. Так, у статті “Перша річниця гривні в судинах економіки України” висвітлено погляди автора щодо проведення першочергових заходів у процесі грошової реформи в Україні та запровадження національної валюти – гривні. На основі аналізу досвіду зарубіжних країн автор виділяє два кола грошового обігу в Україні: “Перше – поза банками: готівка – товар – готівка. Друге коло – в межах банківської системи: товар – товарний кредит (кредиторська і дебіторська заборгованість) та бартер – товар” [6]. Для ефективного здійснення грошово-кредитної політики він пропонує налагодити організаційний механізм її проведення із залученням наукових установ та закріпленням за ними основних напрямів відповідних досліджень.

З теоретико-методологічного погляду цікавою є стаття “Бюджетна політика держави на етапі підготовки грошової реформи”, в якій професор Г.О. П'ятаченко виділяє три основних аспекти бюджетної політики: бюджетна політика як підйома державного регулювання економіки; бюджетна політика щодо вдосконалення форм і методів формування доходів та видатків бюджету; бюджетна політика у визначенні розміру дефіциту бюджету і джерел його покриття. Коротко проаналізувавши кожен з них, автор дійшов висновку, що оперативність у вирішенні поточних проблем забезпечить успішність проведення грошової реформи та зміцнення стабільності власної грошової одиниці на пореформному етапі.

Цей напрям досліджень відображають також статті “Бюджетний дефіцит у фінансовій політиці держави” та “Проблеми бюджетного дефіциту у фінансовій політиці держави”. Перша дає можливість ознайомитися з двома етапами формування і використання бюджетного дефіциту у фінансовій політиці України в умовах адміністративно-командної системи розвитку економіки і ринкової економіки та пропонує шляхи вирішення проблем формування і використання бюджетного дефіциту в перспективі. При цьому особлива увага звертається на необхідність застосування вітчизняною наукою наукової парадигми, оскільки саме вона може дати цим проблемам наукові тлумачення і напрацювання пропозицій щодо їх розв'язання.

У другій статті для загальної оцінки фінансової політики держави Г.О. П'ятаченко зробив аналіз двох показників: рівня дефіциту бюджету, його спрямованості та стабільності національної грошової одиниці. Разом з тим він розглянув і висвітлив основні проблеми, які опосередковано впливають на утворення бюджетного дефіциту, і виклав своє бачення щодо можливості їх вирішення. Він вважав за необхідне науково обґрунтувати модель ринкової економіки з такими концептуальними поняттями, як ринкова економіка, її соціальна спрямованість, ринкове саморегулювання, державне регулювання, їх правове поле; визначити законодавче поле для втілення в практику мінімальної ціни робочої сили як товару і структури її складових; з'ясувати можливості використання кредитної грошової емісії щодо зобов'язань підприємств з погашення заборгованості з оборотного капіталу тощо.

У період ринкової трансформації економіки України Г.О. П'ятаченко постійно рухався у напрямі напрацювання та наукового обґрунтування пропозицій щодо шляхів прискореного виходу національної економіки з кризи, про що свідчить ряд його наукових досліджень. Зокрема, одне з них присвячено проблемам становлення фінансів підприємницьких структур України в умовах формування

ринкової економіки з новими підходами до господарювання. Окресливши та проаналізувавши існуючі проблеми підприємницьких структур щодо фінансової складової їх діяльності, він запропонував ряд підходів у вирішенні даних питань, адже ця сфера діяльності є джерелом наповнення державного і місцевих бюджетів країни, фінансового ринку та формування кредитних ресурсів.

Будучи професіональним фінансистом і державним діячем, Г.О. П'ятаченко постійно переймається питаннями підвищення ролі Міністерства фінансів України. Стаття “Проблеми взаємодії Міністерства фінансів, Національного банку та Кабінету Міністрів України (теоретичні проблеми регулювання економіки)” є тому підтвердженням. Розуміючи, що держава і ринок визначають основні напрями у розвитку економічних процесів, Григорій Олександрович звертає увагу на механізми регулювання національної економіки Міністерством фінансів та Національним банком України. Крім того, для ефективного функціонування цих двох вищих державних інституцій та посилення їх ролі в регулюванні та налагодженні ефективного функціонування національної економіки він пропонує Мінфіну, Національному банку та Уряду України вирішувати нагальні питання у взаємодії.

Останнім часом вийшов ряд фундаментальних праць провідних українських науковців, виданих Академією фінансового управління, в яких професор Г.О. П'ятаченко є членом редакційної ради та колеги [7; 8]. Крім того, він продовжує брати активну участь в інших наукових проектах, заходах і дослідженнях у галузі національних фінансів та у підготовці спеціалістів-фінансистів.

“Працювати, працювати і ще раз працювати” — кредо визначного фінансиста і державника, колишнього Міністра фінансів України, професора Григорія Олександровича П'ятаченка. Він завжди перебуває у творчому пошуку, незалежно від посади працює натхненно, з віддачею, навіть сьогодні, незважаючи на вік, оскільки праця, на його думку, є запорукою, насамперед, постійного професійного зростання людини.

Творчий доробок Почесного директора НДФІ Академії фінансового управління Міністерства фінансів України, професора Г.О. П'ятаченка можуть бути яскравим прикладом служіння нації та науці, а його діяльність варта наслідування для молодого покоління науковців і державних діячів.

Список використаної літератури

1. П'ятаченко Г.О., Кравченко В.І., Кухарець Л.В. Міністри фінансів України (1917–1998). Короткі біографії. — К. : НДФІ, 1998. — 164 с.
2. П'ятаченко Г.О., Кухарець Л.В. Становлення та розвиток фінансів України. 1917–2003. — К. : НДФІ, 2005. — 784 с.
3. Положенко Д.В., П'ятаченко Г.О., Пасічний М.Д. Бюджетний дефіцит України в державному бюджеті Росії в середині ХІХ — на початку ХХ століття // Фінанси України. — 2010. — № 11. — С. 120.
4. Чугунов І.Я., П'ятаченко Г.О., Кухарець Л.В. Життєвий шлях Міністрів фінансів України та їх внесок у розвиток державної фінансової системи, 1917–2006. — К. : НДФІ, 2006. — 368 с.
5. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія : у 3 т. — Т. 1 ; [за ред. Т.І. Єфименко]. — К. : Ін-т світ. екон. і міжнар. відносин НАНУ; ДННУ “Акад. фін. управління”, 2010. — С. 405.
6. П'ятаченко Г.О. Перша річниця гривні в судинах економіки України // Фінанси України. — 1997. — № 9. — С. 22.
7. Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ : у 4 т. ; [за заг. ред. М.Я. Азарова]. — К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2011.

8. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012–2014: стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України ; [за ред. Ф.О. Ярошенка]. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2011. – 704 с.

References

1. P'yatachenko Hr.O., Kravchenko V.I., Kukharets' L.V. *Ministry Finansiv Ukrainy (1917–1998). Korotki biografii* [Ministers of Finances of Ukraine (1917–1998). Short Biographies]. Kiev, SRFI, 1998, 164 p. [in Ukrainian].
2. P'yatachenko Hr.O., Kukharets' L.V. *Stanovlennya ta Rozvytok Finansiv Ukrainy. 1917–2003* [Formation and Development of Ukraine's Finances. 1917–2003]. Kiev, SRFI, 2005, 784 p. [in Ukrainian].
3. Polozenko D.V., P'yatachenko Hr.O., Pasichnyi M.D. *Byudzhetnyi defitsit Ukrainy v derzhavnomu byudzheti Rosii v seredyni XIX – na pochatku XX stolittya* [Budget deficit of Ukraine in the state budget of Russia in the middle of the XIX-th – at the beginning of the XX-th century]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 2010, No. 11, p. 120 [in Ukrainian].
4. Chugunov I.Ya., P'yatachenko Hr.O., Kukharets' L.V. *Zhyttevyi Shlyakh Ministriv Finansiv Ukrainy ta Ikh Vnesok u Rozvytok Derzhavnoi Finansovoi Systemy, 1917–2006* [The Life Course of the Ministers of Ukraine and Their Contribution to the Development of State's Financial System, 1917–2006]. Kiev, SRFI, 2006, 368 p. [in Ukrainian].
5. *Finansy. Budzhet. Podatky: Natsional'na ta Mizhnarodna Terminologiya, za red. T.I. Efymenko, u 3 t. T. 1* [Finances. Budget. Taxes: National and International Terminology, edited by T.I. Efimenko, Vol. 1]. Kiev, Inst. of World Econ. and Intern. Rel. of the NASU, Academy of Finan. Manag., 2010, 405 p. [in Ukrainian].
6. P'yatachenko Hr.O. *Persha richnytsya hryvni v sudynakh ekonomiky Ukrainy* [The first year of the hryvnya in arteries of Ukraine's economy]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 1997, No. 9, p. 22 [in Ukrainian].
7. *Derzhavnyi Budzhet i Budzhetna Strategiya v Umovakh Ekonomichnykh Reform, za zag. red. M.Ya. Azarova, u 4 t.* [State's Budget and Budgetary Strategy under Conditions of Economic Reforms, edited by M.Ya. Azarov, Vols. 1–4]. Kiev, Academy of Finan. Manag., 2011 [in Ukrainian].
8. *Derzhavnyi Budzhet i Budzhetna Strategiya 2012–2014: Stabilizatsiya ta Stalyi Rozvytok v Umovakh Reformuvannya Ekonomiky Ukrainy, za red. F.O. Yaroshenka* [State's Budget and Budgetary Strategy 2012–2014: Stabilization and Steady Development under Conditions of the reformation of Ukraine's Economy, edited by F.O. Yaroshenko]. Kiev, Academy of Finan. Manag., 2011, 704 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22 листопада 2012 р.
